

GÖÇ VE İNSAN

Göç, insanlığın varoluşundan beri toplumların ve kültürlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. İnsanlık tarihinin her aşamasında var olan insani yönü olan bir olgudur.

İnsanın farklı coğrafyalar arasındaki hareketi bireysel ya da küçük topluluklar halinde olabildiği gibi, özellikle savaş durumlarında kitlesel düzeyde olabilmektedir.

Göç, kısaca, ekonomik, toplumsal veya siyasal nedenlerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır. En yalın biçimiyle, insanların bir coğrafya üzerinde yer değiştirmeleri, bireylerin ya da toplumsal kümelerin bir yerden başka bir yere gitmeleridir.

Ayrıca göç, doğrudan ekonomik gerekçelerle ilişkilendirilerek, “daha iyi yaşam beklentisiyle bireyler ve toplulukların yaşadıkları ortamları bırakıp, geçici veya sürekli olarak yeni yerleşim yerlerine gitmeye karar vermeleri” şeklinde de tanımlanmaktadır.

Bütün bu tanımlardan hareketle göçü, sosyal, ekonomik, siyasal, askeri, hukuksal, eğitimsel, kültürel, bireysel ve diğer nedenlerle idari yerleşim birimleri, coğrafi bölgeler ve/veya ülkeler arasında gerçekleşen, geçici veya kalıcı süreli yerleşim yeri değişikliklerine karşılık gelen, dinamik bir süreç olarak tanımlamak da olanaklıdır.

İnsanlar tarih içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı mekândan ayrılmak durumunda kalmıştır. Göç kavramıyla ifade edilen bu ayrılık, insan ve mekân üzerinde çok yönlü bir etkiyi beraberinde getirmiştir. Göç; başta birey olmak üzere insana dair olan inanç, düşünce, kural ve yapıların değişim ve dönüşüm yaşamasına zemin hazırlamıştır. Birey ve topluluk açısından göç, mekânsal bir değişikliğe karşılık gelme yanında, birey ve toplumun anlam ve değer dünyasının da değişim ve dönüşüm yaşamasına da neden olmaktadır. Bu değişim ve dönüşümden terk edilen ve yerleşilen yeni mekânla birlikte, bu mekândaki insanlar ve insana dair olan her ne varsa onlar da nasibini almaktadır.

Göç nedeni, kapsamı ve işleyiş sürecindeki farklılıklar her göçü bir diğerinden farklı kılmıştır. Bu farklılıklar her bir göçün birey, toplum ve mekâna yönelik etkisinin ve yansımalarının değişmesine neden olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde insanlığın gündeminden çıkmayan veya insanların gündeminden çıkartmadığı bir konu olan göç, dünyanın önde gelen gündemlerinden biri olmaya devam etmiştir. Küresel ölçekte yaşanan kitlesel insan hareketliliği ve mülteci sorunu, göç konusunun farklı boyutlarıyla yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

İnsanların kendi topraklarını bırakarak yeni yerlere giderek yerleşmesinin temel nedenleri vardır. Aksi halde hiç kimse kendi yaşam alanını bir neden yokken terk kararı almaz. Çevre koşullarının bozulması, savaşlar, siyasal sorunlar, ekonomik sorunlar insanları göç etmeye zorlayan nedenlerdir. Bu “zorunlu göç” dünyada yaşanan en büyük göç hareketliğidir. Ancak bazen insanlar gönüllü olarak da göç kararı almaktadır. “Gönüllü göçün” temel nedeni insanların yaşam düzeylerini değiştirme düşünceleridir.

Göçün tipi ve niteliği ne olursa olsun mutlaka göç edilecek yerin bir çekici yönü vardır. Bunun temelinde göç edilecek yer hakkında daha önceden edinilmiş bilgi yatmaktadır. Özellikle göç edilecek yere daha önce göç etmiş biri ile iletişim kurabilme olanağı varsa, göçmen, göç esnasında nelerle karşılaşabileceği konusunda bilgi sahibi olmaktadır. Diğer taraftan medyanın gücü sayesinde göç edilecek yerlerin yaşam koşullarında sağladığı cazibe göç için bir itici güç olmaktadır. İnsanlar göç kararları alırken göç edilecek yerin çekici yönlerini dikkate almaktadır.

Toplumsal yaşam açısından en büyük sorunlar göç olgusunun sonrasında yaşanmaktadır. Göç olgusu sosyo-kültürel değişimi gerektiren bir araçtır. Bu değişimin beraberinde getirdiği sorunların çözülmemesi, göç sürecinin henüz tamamlanmamış olduğunun bir göstergesidir. Uyum süreci sadece ekonomik açıdan bir rahatlama olarak algılanmamalıdır. Çözümün anahtarı, toplumsal uyumdur. Çünkü göçmenler, gittikleri hedef topluma sadece kendileri gitmemiş, beraberlerinde kültürlerini de götürmüşlerdir. Hedef ülkede göçmenlerin farklılıklarını yaşayabilecekleri bir ortamı yaşayabilmeleri uyum süreci açısından önemlidir.

Uyum konusu yalnızca ekonomik bir mesele olarak ele alınmamalıdır. Göçmenlerin ve ev sahibi toplumun birbirini karşılıklı olarak kabul etmesi ve birbirine asgari insanî değerler atfetmesi önemlidir.

Farklılıklara sahip olan toplumların kendi benliklerini kaybetmeden ortak değerler etrafında bütünleşmeleri uyum konusunda atılacak en önemli adımdır. Göç eylemi nasıl gerçekleşirse gerçekleşsin, hem göçmenler hem de göç alan yerin halkı için uyum sorununu beraberinde getirmektedir. Ancak hem göçmenlerin hem de ev sahibi olan ülkenin toplumsal bütünleşmeyi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirecek kurumların sorumluluğu oldukça büyüktür. Uyumun tam olarak gerçekleştirilmesi anlamında göçmenlerin kendi öz kültürlerinden kopmadan, kendi kimlikleriyle göç edilen ülkenin kurumlarında yer alarak katılımlarının sağlanması ve ev sahibi ülkenin göçmenlere yasal haklar vermesi sosyal bütünleşme anlamında son derece önemlidir.

Mekânsal değişikliğe karşılık gelen göç, bireyin psikolojik durumu başta olmak üzere topluma dair olan hemen her şeyi etkileyen bir olgudur.

Göç, ekonomik yaşamda hem göçle gelenler ve hem de yerli nüfus için yeni koşulları ortaya çıkarmaktadır. Bu koşullar bir taraftan ekonomiye dinamizm kazandırırken diğer taraftan yeni bir egemenlik ve sömürü ilişkisinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Toplumsal yapılarda büyük çaplı değişime veya aşınmaya neden olan göç, yeni sorun ve fırsat alanlarını da içinde barındıran sınıfsal geçişkenliği hızlandırmaktadır. Sahip olamama durumu, sahip olma isteği ile yer bulma çabasının göçle gelenler açısından hayati öneme sahip olması, göçmenlerin risk alma düzeyini yükseltmektedir.

Göçmenlerin göçtükleri yeni mekânda hayatta kalabilmesi ve güçlü olabilmesi, benzer özelliklere sahip toplumsal kesim veya kesimlerle güçlü bir dayanışma ilişkisi içerisinde birlikte hareket etmesine bağlı olmuştur. Ayrıca, kaybedecekleri çok az şeyi, buna karşın kazanabilecekleri birçok şey bulunan göçmenlerin, risk alma düzeyi yerleşik insanlara göre genellikle daha yüksek olmuştur. Dayanışma ve risk alma düzeyindeki yükseklik, göçmenlerin güçlü bir yenileme potansiyeline sahip dinamik bir yapıda olmasına ve kendilerine yeni fırsat alanları açmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

Göç, insanın yeniden başlama ve umut dolu bir gelecek arayışının bir sembolüdür. Bir göçmenin yüreğinde, hem gittiği yerin umudu hem de terk ettiği yerin hüznü vardır. Bir bitkinin saksısını

değiştirirken bile eski toprağından bir miktar konulması ve köklerine zarar vermekten kaçınılması önerilmektedir. Bitki bizim sayemizde yeni toprağının minerallerinden beslenirken, bu esnada eski toprağı dengesinin şaşmamasına yardımcı olur ve tabii korunan kökleri, bu alışverişi onun için kolaylaştırır.

Yararlı olması dileğiyle, başarılar dilerim...

Sosyolog Selda AKSOY YETKİN

Kaynakça

- Göç ve İnsan, Süleyman EKİCİ, Gökhan TUNCEL, 2015
 Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Recep ÖZKAN 2019
 Göç Psikolojisi -Göçmen Gerçeğini Anlamlandırmaya Dönük Bir Sosyal Psikoloji Derlemesi, Meral Gezici Yalçın, 2017
 Göç Sosyolojisi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yusuf ADIGÜZE, Erdi ERDEMİR 2018
 Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, Abdurrahman YILMAZ, 2014
 Göç Etmek Üzerine, Pinna Psikoloji, Merve Denizci Nazlıgül, 2023